

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ
ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра спортивного туризму

Кухтій А. О.

Лекція № 6
Туриська індустрія

з навчальної дисципліни

**„Організація краєзнавчо-туристичної
діяльності”**

для студентів спеціальності 017 „Фізична культура
і спорт”, 014 „Середня освіта (фізична культура)”

ТУРИСЬКА ІНДУСТРІЯ

План

1. Організатори туризму.
2. Основні поняття туристської індустрії
3. Заклади відпочинку для дітей і дорослих.
4. Значення, стан і перспективи розвитку КТР на Україні.

1. Організатори туризму

Взаємозв'язана система підприємств та підприємців, які надають туристам все необхідне для споживання в процесі, в основному комерційного туризму, послуги, різноманітні види робіт, товари входять у туристську індустрію.

Туристська індустрія – сукупність готелів й інших засобів розміщення, засобів транспорту, об'єктів громадського харчування, об'єктів і засобів розваг, об'єктів пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного й іншого призначення, а також організацій, що надають екскурсійні послуги та послуги гідів-перекладачів.

Інфраструктура туристської індустрії складається з таких установ та організацій:

- туристські фірми та агентства;
- установи, які надають послуги, пов'язані з розміщенням;
- транспортні організації;
- інформаційні та рекламні служби;
- підприємства з виготовлення товарів, сувенірів;
- магазини та установи громадського харчування;
- страхові кампанії;
- установи атракції та розваг;
- об'єкти активного відпочинку (спортивні споруди, пункти прокату, спортивний інвентар, траси, стежки та ін.).

Туристська індустрія має солідну матеріально-технічну базу, яка забезпечує зайнятість великої кількості людей і взаємодіє з багатьма галузями економічного комплексу.

1. Організатори туризму

Для здійснення того чи іншого виду туризму існують так звані організатори туризму.

До організаторів туризму планової форми, які на сьогоднішній день є на туристському ринку – це два види туристських фірм:

- туроператори;
- турагенти.

Вони не надають самих туристських послуг, а лише здійснюють посередницькі функції між споживачами та безпосередніми виробниками послуг. У свою чергу – їх діяльність це також послуга.

Туроператор – юридична чи фізична особа, яка виконує роботу з формування (створення чи проектування) туристичного продукту, його просування на ринок, а також реалізацію.

Під *формуванням* туру розуміється складання впорядкованої та взаємопов'язаної по термінах, погодженої по вартості і якості, послідовності послуг і робіт.

Туроператори займаються розробкою туристських маршрутів і комплектацією турів; забезпечує їх функціонування, організовує рекламу; розраховує у відповідності з діючими нормативами і затверджує у встановленому порядку ціни на тури по цим маршрутам; продає тури турагентам для випуску і реалізації путівок по своїм ліцензіям.

Крім того, туроператор несе повну відповідальність перед споживачем туристського продукту (туристом) за виконання туристського продукту і на практиці здійснює контроль і оперативний супровід туристського продукту (принаймні для туристських груп – завжди). У різних країнах установлюється різний рівень забезпечення відповідальності, *наприклад* від 10 до 250 тис. доларів.

У практиці серед підприємств сфери туризму кількість туроператорів не більше 5%, а турагенств 95%.

Як було зазначено вище туроператори продають свій туристський продукт турагентам.

Турагент – це організація-посередник, яка реалізує турпродукт туроператора, працює безпосередньо на туристському ринку. Це підприємство чи фізична особа, яка здійснює функції роздрібного продажу поодиноких туристських послуг та турів споживачеві – туристу чи корпоративним клієнтам.

Турагент несе обмежену відповідальність за туристський продукт.

На сьогодні існують агентства, що продають:

- окремі послуги (транспорт, харчування, проживання);
- туристські пакети (путівки);
- комплекс різних послуг, не обов'язково пов'язаних у пакет (за вибором)

2. Основні поняття туристської індустрії

Туристські послуги – послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг, спрямовані на задоволення потреб туристів.

Туристський продукт – комплекс туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час його подорожі.

Туристський ваучер (путівка) – документ, що підтверджує статус особи або групи осіб як туристів, оплату послуг чи гарантію і є підставою для отримання туристом або групою туристів туристичних послуг.

Тур – туристська подорож за визначеним маршрутом у конкретні терміни, забезпечена комплексом туристських послуг (бронювання, розміщення, харчування, транспорт, рекреація, екскурсії та ін.).

Будь яка туристська організація, яка продає туристський продукт повинна мати на нього дозвіл, іншими словами – **ліцензію**.

Отже,

Ліцензія на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристських послуг – це спеціальний дозвіл, що підтверджує право його власника на здійснення відповідного виду або комплексу видів діяльності, визначені Законом України “Про туризм”, ін. актами .

Ліцензуванню підлягають такі види туристської діяльності:

- організація прийому та обслуговування іноземних туристів в Україні (іноземний туризм);
- організація прийому та обслуговування вітчизняних туристів в Україні (внутрішній туризм);
- організація туристичних поїздок за межі України (зарубіжний туризм);
- екскурсійна діяльність;
- організація масового та оздоровчо-спортивного туризму.

Сертифікат відповідності – документ, що підтверджує якість туристичних послуг та їх відповідність конкретному стандарту чи ін. нормативному акту.

Обов'язковим елементом здійснення туристського туру є страхування. Страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) є обов'язковим і здійснюється суб'єктами туристської діяльності на основі угод із страховими компаніями, які мають право на здійснення такої діяльності.

Компенсація шкоди, заподіяної життю чи здоров'ю туриста або його майну, проводиться у порядку передбаченому чинним законодавством України.

Туристська рента -- це факторний прибуток з туристських ресурсів, який отримує власник цих ресурсів, використовуючи їх як об'єкт господарювання.

В умовах ринкових форм господарювання усі види ресурсів отримують ринкову оцінку - тобто ціну, але в умовах відсутності кадастру туристських ресурсів проблема встановлення цін ускладнюється.

Достовірну економічну, тобто споживчу та вартісну оцінку тому, чи іншому туристичному ресурсу в кінцевому рахунку може дати лише ринок туристичних послуг.

Кадастрові, споживчі, вартісні та бальні оцінки являють собою лише спробу заздалегідь з'ясувати та передбачити ті якісні відмінності туристських ресурсів, які згодом підтвердить чи спростує ринок.

В сфері туризму існує дві форми туристської ренти: монопольна, диференційована.

Монопольна туристська рента виникла на основі господарського використання туристських ресурсів унікальної якості (наприклад, пам'ятки культури).

Диференційована туристська рента виникає на основі господарського використання туристських ресурсів нерівної якості (кращі, середні, погані).

Будь-яка рента, в тому числі і туристська, являє собою форму реалізації права власності, на ті ресурси, використання яких породжує прибуток.

3. Комплекси відпочинку та туризму

Альтернативний розвиток туризму викликав появу нових для нашої практичної туристської діяльності закладів та комплексів відпочинкового туризму, в умовах підвищених вимог до економії земельного фонду, енергетичних, ресурсних та людських факторів.

Будівництво комплексів відпочинку та туризму набуло розвитку у багатьох країнах світу. Їх утворення обумовлене, перш за все економічними обґрунтуваннями.

Сьогодні індустрія розміщування – найголовніший елемент туризму. Немає розміщування – немає туризму. Індустрія розміщування – суть системи гостинності. На основі досвіду, комплекси відпочинку та туризму прийнято класифікувати:

- *за розташуванням в природних умовах* (приморські, гірські, в звичайних умовах, у межах лісопарків, водоймищ, тощо);
- *за призначенням* – однопрофільні (для відпочинку), багато профільні (для відпочинку, туризму, оздоровлення, лікування);
- *згідно призначеності для певного обслуговуючого контингенту* (для дорослих, дітей, молоді, сімей, індивідуальні, групові);
- *за тривалістю перебування* (короткотермінові, довготермінові);
- *за розташуванням по відношенню до населеного пункту* (у межах населеного пункту, у заміських зонах);
- *за розташуванням по відношенню до зон відпочинку* (у зонах традиційного відпочинку, у нових зонах);
- *за розташування по відношенню до акваторії* (прибережні, глибинні, безпосередньо на акваторії);
- *за кількістю який контингент можливо обслужити* (у межах від

1 тис. до 80 тис. місць);

- *за періодами функціонування* (цілорічні, комбіновані, сезонні);
- *за відомчою належністю* (державні, профспілкові, комерційні);
- *за системою обслуговування* (щоденне, періодичне, епізодичне);
- *за системою планування* (лінійні й комплексні).

4. Заклади відпочинку для дітей і дорослих

Будинок (база) відпочинку призначений для відпочинку та загального оздоровлення на засадах обов'язкового для всіх рекреантів, гігієнічного режиму (переважно для промислових підприємств та установ).

Пансіонат – різновид будинку відпочинку чи готелю. Розпорядок регламентований. Контингент не обмежується віковими чи статевими ознаками.

Санаторій – лікувально-профілактичний заклад для лікування природними факторами. Можуть бути загального типу та спеціалізовані (режимні).

Профілакторій – лікувально-профілактичний заклад для перебування без відриву після роботи чи навчання, з метою лікування чи оздоровлення із визначеним режимом.

Готель – місце короткотривалого перебування з метою відпочинку та оздоровлення за індивідуальним режимом.

Дитячо-юнацький табір утворюється на базі існуючих ландшафтних територій при загальноосвітніх школах (денне перебування) та у системі “Пласту”.

Студентський фізкультурно-оздоровчий табір – призначений для активного відпочинку та занять фізичною культурою та спортом під час канікул студентської молоді та викладацького колективу вищого навчального закладу (режим).

Спортивний табір – утворюється для проведення відновлювального стану підготовки спортсменів чи підготовки їх до змагань (радами ФСТ та спортивними школами).

Табір праці та відпочинку характерний для системи профтехосвіти. Під час перебування активний відпочинок поєднується із суспільно корисною трудовою діяльністю. На базі підприємств чи колективних господарств.

Оборонно-спортивний табір – утворюється з метою підготовки учнівської молоді призовного віку до військової служби.

Хостель – дешевий молодіжний готель типу гуртожитку для обслуговування студентської молоді з усіх країн, які здійснюють подорожі за підтримки міжнародної федерації молодих мандрівників.

До закладів туризму відносять:

Туристська база призначена для відпочинку, мандрівників, які здійснюють подорож пішохідними, лижними, водними, велосипедними,

автомобільними маршрутами. Прийом здійснюється на підставі туристських путівок, режим перебування – вільний чи регламентований.

Туристський готель – обслуговує туристів, які прибули з метою екскурсійної програми (відпочинок не регламентований).

Гірськолижний туристський готель – призначений для прийому туристів та спортсменів-гірськолижників, які прибувають у гірську місцевість з метою занять гірськолижним спортом (режим вільний).

Мотель – призначений для обслуговування автотуристів з розміщенням та стоянкою для авто. Бувають цільові та транзитні, літні чи багатоповерхові.

Кемпінг – стоянка для літнього відпочинку у курортних зонах для автотуристів (самообслуговування).

Ротель – місце літнього відпочинку для автотуристів, які здійснюють подорож на автомобілях з трейлерами (причепами).

Ботель – заклад туризму цілорічного функціонування (за типом туристичної бази), розташований на березі річок зі спорудами та обладнанням для обслуговування плавзасобів.

Флотель (плавучий готель) – заклад туризму, який функціонує на плаву.

Лотель – рекреаційна установа, призначена для здійснення подорожей на конях.

До споруд, які задовольняють потреби туристів, можна віднести і пасажирські канатні дороги, що являють собою технічно прості, недорогі, зручні види транспорту у місцях відпочинку. У сфері туристської діяльності застосовуються чотири види пасажирських канатних доріг:

- бугельна канатна дорога;
- крісельна канатна дорога;
- гондольна канатна дорога;
- маятникова канатна дорога;
- фунікулер.

Рекомендована література

Основна:

1. Биржаков М. Б. Введение в туризм. – Санкт Петербург : Герда», 1999. – С. 92-123.
2. Квартальнов В. А. Туризм : учебник. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – С. 61-76.

Допоміжна:

1. Данилевич М. В. Использование современных информационных технологий при разработке туристических маршрутов / М. В. Данилевич, А. О. Кухтий, А. П. Голод // Профессиональное педагогическое образование студентов вуза: проблемы и перспективы (научно-педагогическая школа М. Е. Кобринского) : материалы междунар. науч.-практ. конф. Ч. 2 : Инновационные технологии в сфере туризма, гостеприимства, рекреации и экскурсоведения. – Минск, 2008. – С. 153–156.

2. Данилевич М. Готовність випускників спеціалізацій „Рекреаційно-оздоровча діяльність” та „Спортивно-оздоровчий туризм” до проведення туристської роботи / Мирослава Данилевич, Ірина Грибовська // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2006. – Вип. 10, т. 3. – С. 161–166.
3. Дутчак М. Особливості залучення різних груп населення до активного відпочинку в умовах міського парку [Електронний ресурс] / Мирослав Дутчак // Спортивна наука України. – 2015. - № 5. – С. 21–26.
4. Іваніків Н. М. Туристичне краєзнавство як один із засібів здорового способу життя / Іваніків Н. М., Кухтій А. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2017. – Вип. 5К(86)17. – С. 134–136.
5. Криштанович С. В. Вплив гірського туризму на сталий розвиток Карпатського регіону / Криштанович С. В. // молода спортивна наука України. : зб. тез доп. – Львів, 2017. – Вип. 21, т. 1.
6. Криштанович С. Місце туризму в регіональних програмах соціально-економічного розвитку гірських територій / Світлана Криштанович // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання і спорту / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2016. – Вип. 20, т. 3/4. – С. 92–97.
7. Криштанович С. В. Рекреаційно-туристичний кластер як особливий системний механізм розвитку українських Карпат / Криштанович С. В. // Інтелект XXI. – 2016. – № 5. – С. 210–214.
8. Криштанович С. Соціально-економічне значення сільського туризму для розвитку сільських територій України / С. Криштанович, Х. Барила // Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 11–12 травня 2017 року). – Львів, 2017. – С. 35–38.
9. Криштанович С. В. Сучасні тенденції розвитку агротуризму в карпатському регіоні / Криштанович С. В., Глебова Ю. О. // Проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах глобалізації : матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. – Львів, 2017. – С. 16–18.
10. Кухтій А. О. Базова географічна підготовка туриста : лекція / Кухтій А. О. – Львів, 2019. – 10 с.
11. Кухтій А. О. Введення в краєзнавчо-туристичну діяльність. "Нормативно-правова база та кадрове забезпечення краєзнавчо-туристської діяльності" : лекція / Кухтій А. О. – Львів, 2018. – 12 с.
12. Кухтій А. О. Зміст, форми та організація підготовки фахівців для сфери туризму у Львівському державному інституті фізичної культури / Кухтій А. О., Тимошенко Л. О. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків, 2006. – № 8. – С. 58–59.
13. Кухтій А. О. Краєзнавчо-туристичні ресурси : лекція / Кухтій А. О. – Львів, 2018. – 12 с.
14. Кухтій А. Рекреаційна діяльність в рамках програми соціально-економічного розвитку України / А. Кухтій, Р. Стефашко // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали V

- Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 2006. – С. 19–21.
15. Кухтій А. О. Рекреаційно-туристичний комплекс в умовах транскордонного екологічного співробітництва Карпатського Єврорегіону / А. О. Кухтій, Б. Б. Уманців, Л. О. Тимошенко // Наукові вісті. – 2005. – №1(7). – С. 50–53.
  16. Кухтій А. Організація самодіяльної туристичної роботи у Карпатському регіоні / А. Кухтій, Н. Радик // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 2004. – С. 44–45.
  17. Кухтій А. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства до діяльності у сфері адаптивного туризму / Андрій Кухтій, Костянтин Лабарткава, Світлана Кухтій // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів, 2014. – С. 326 – 329.
  18. Кухтій А. О. Термінологія професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства до діяльності у сфері адаптивного туризму / А. О. Кухтій // Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму : тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя, 2013. – С. 352 – 353.
  19. Кухтій А. Формування туристичних маршрутів з використанням сучасних інформаційних технологій / Андрій Кухтій, Світлана Кухтій // Проблеми та перспективи розвитку спортивно-технічних і прикладних видів спорту та екстремальної діяльності : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Львів, 2014. – С. 115 – 118.
  20. Оздоровчий туризм : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2017. – 21 с.
  21. Перій С. С. Геоінформаційні системи та їх використання для вирішення проблем туризму / Перій С. С., Кухтій А. О., Дзюбачик М. І. // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 9. – С. 7–9.
  22. Приступа Є. Н. Інтереси і потреби молоді у сфері проведення культурно-спортивних заходів / Є. Н. Приступа, Т. В. Палагнюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 1999. – № 1. – С. 4–6.
  23. Приступа Є. Н. Формування національної свідомості засобами туристично-краєзнавчої роботи / Є. Н. Приступа, Г. М. Гуменюк // Ідея національного виховання в українській і психолого-педагогічній науці XIX–XX ст. : зб. наук. ст. Всеукр. наук.-практ. конф. – Коломия, 1997. – С. 200–202.
  24. Спортивний, спортивно-оздоровчий туризм : анот. бібліогр. покажч. / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2017. – 21 с.
  25. Уманців Б. Б. Використання досвіду Європейських країн у державному регулюванні розвитку туризму в Україні / Уманців Б. Б., Кухтій А. О., Островська Г // Туризм в Україні : сучасний стан та пріоритети розвитку. – Львів, 2005. – С. 105–111.
  26. Чеховська Л. Рекреаційно-туристичні ресурси України / Л. Чеховська, А. Кухтій // Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / Приступа Є. Н. [та ін.] ; за наук. ред. Є.

- Приступи. – Дрогобич : Коло, 2010. – Ч. 3, розд. 2. – С. 384–420.
27. До проблеми фізкультурно-оздоровчої освіти студентів / Щур Лідія, Грибовська Ірина, Іваночко Вікторія, Музика Федір // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2014. – Вип. 11(52)14. – С. 149–153.
  28. Туризм як напрям спеціалізованої підготовки кадрів у вищих фізкультурних закладах освіти / О. М. Жданова, М. В. Данилевич, Л. Я. Чеховська, І. Б. Грибовська, А. О. Кухтій // Інформатизація рекреаційної та туристичної діяльності: перспективи культурного та економічного розвитку : пр. II Міжнар. конгр. – Трускавець, 2003. – С. 162–165.
  29. Худоба В. В. Професійна діяльність в туристичній галузі : лекція / Худоба В. В. - Львів, 2018. - 15 с.
  30. Худоба В. В. Форми та види туристичної діяльності : лекція / Худоба В. В. – Львів, 2018. – 15 с.